

FINANSUTSKOTTETS BETÄNKANDE nr 23/1983-84 med anledning av landskapsstyrelsens framställning till landstinget med förslag till andra tillägg till ordinarie årsstaten för landskapet Åland under år 1984.

Landstinget har den 21 september 1984 inbegärt finansutskottets utlåtande över framställningen. Utskottet har i ärendet hört lantrådet Folke Woivalin, landskapsantikvarien Stig Dreijer, finanschefen Dan Eriksson, jakt- och naturvårdskonsulenten Jens Harberg, byråingenjören Göran Holmberg, landskapsstyrelseledamoten Christer Jansson, vatteningenjören Bror Johansson, landskapsagronomen Göthe Larpes, landskapsläkaren Birger Sandell, byråchefen Harry Sjölund och landskapsstyrelseledamoten Lars Wiklöf. Utskottet har besökt Kastelholms slott och därvid hört platschefen Elzbieta Palamarz. Vidare har golfbanan vid Kastelholms gård besökts och härvid hördes styrelseledamoten i Ålands Golfklubb r.f. Sven-Erik Holmberg, klubbens kassör Bengt Lundberg och vice ordföranden Max Sirén samt landskapsforstmästaren Paul Holmfors och marklaboratorn Milton Núñez-Garcés.

Finansutskottet har inbegärt lagutskottets utlåtande över huruvida landskapsstyrelsens förslag till arrendeavtal med Ålands Golfklubb r.f. av den 29 augusti 1984 kan komma att stå i strid med bestämmelserna i landskapslagen om forrminnen (9/65) och i så fall i vilket avseende. Lagutskottets utlåtande bifogas betänkandet.

Utskottet får med anledning härav anföra följande.

Utarrenderande av mark åt Ålands Golfklubb r.f.

Banans placering och därmed förknippade villkor.

Finansutskottet har utgående från det ursprungliga beslutet om att placera en golfbana vid Kastelholms kungsgård sökt komma fram till vilket alternativ för den nu aktuella utbyggnaden av banan som kan anses medföra flest positiva och minst negativa effekter. I sitt betänkande till ordinarie årsstaten för år 1984 (Fu bet.nr 2/1983-84) hemställde utskottet om att landskapsstyrelsen skulle utreda de olika möjligheter till lösningar av markfrågan som kunde bli aktuella, och poängterade att särskilt skulle de miljömässiga och arkeologiska aspekterna beaktas, liksom även lantmannaskolans förlust av mark.

De miljömässiga aspekterna talar tydligt för det alternativ som landskapsstyrelsen nu föreslagit och även ur skogsvårdssynpunkt är placeringen mycket tillfredsställande. En placering längre söderut skulle innebära att ett värdefullt skogsområde måste tas i anspråk. Området är värdefullt dels på grund av sitt skogsbestånd men också på grund av att det genomkorsas av den s.k. skogsstigen som visat sig vara mycket populär bland allmänheten. Dessutom är varje förlust av mark som används för produktivt skogsbruk vid Kastelholms kungsgård, negativ, eftersom denna skogsegendom utgör grundstommen i landskapets skogsbruk. En förläggning av golfbanan till skogsmarken skulle dessutom medföra ökade anläggningskostnader och leda till att hela golfbanan skulle bli mindre attraktiv än vad annars blir fallet och därmed inbringa lägre inkomster.

Vad gäller lantmannaskolans behov av jordbruksmark har utskottet kunnat konstatera att de områden vid Kastelholms kungsgård som ingått i skoljordbruket på grund av det långa avståndet till skolan inte kunna brukas på ett rationellt sätt och att den förlust som skolan nu gör inte kan anses särskilt väsentlig med hänsyn till den nytta den tidigare haft av området. Utskottet har erfarit att lantmannaskolan redan tidigare fått ersättningsmark i samband med golfbanebyggandet.

De antikvariska intressena är väl skyddade i lag och finansutskottet anser att den planerade utbyggnaden på det nu föreslagna området mycket väl kan genomföras utan att komma att strida mot lagens bestämmelser. För övrigt har fosfatkarteringen på betydande delar av ifrågavarande område gett relativt få indikationer. De antikvariska skäl som finns för att inte bygga banans etapp II enligt det norra alternativet kan inte anses överväga de övriga fördelar som är förknippade därmed.

Beträffande landskapsstyrelsens förslag till legoavtal har utskottet inbegärt lagutskottets utlåtande. Finansutskottet har fäst särskild uppmärksamhet vid att det i avtalet sägs att legoobjektet inte skall omfatta de fasta fornlämningar som finns eller kan upptäckas inom området trots att något sådant undantag inte fanns i det tidigare legoavtalet. Lagutskottet har i sitt utlåtande behandlat frågan och säger "Enligt utskottets åsikt bör ett avtal av föreliggande slag vara utformat så att det ger avtalsparterna tillräcklig konkret information om legoobjektets karaktär och omfattning. På så sätt undviks i möjligaste mån eventuella kommande tvister om avtalets tolkning och fullföljande. Enligt utskottets åsikt vore det skäligt att landskapsstyrelsen såväl i

sin egenskap av legogivare som av ansvarig myndighet för fornminnesfrågor i landskapet skall kunna ge den andra avtalsparten tillräcklig information om på området förefintliga fornminnen." Med hänvisning härtill anser finansutskottet det inte finnas motiv för att införa detta undantag som inte ingick i det tidigare avtalet och som inte innebär någon förändring vad beträffar iakttagande av fornminneslagstiftningens bestämmelser.

Finansutskottet anser vidare att legoavtalet bör innehålla klara regler som säkerställer allmänhetens rätt att besöka Långängsbacken och andra eventuella fasta fornlämningar. Av avtalet bör även framgå vilka stigar, vägar och andra platser inom golfbanan som skall vara öppna för den icke golfspelande allmänheten.

Finansieringen.

Den nu föreslagna placeringen av golfbanans etapp II enligt det norra alternativet är ur ekonomisk synpunkt det mest fördelaktiga. Varje alternativ placering skulle medföra ökade investeringskostnader samtidigt som banan skulle bli mindre attraktiv. Utskottet har tagit del av de uppgjorda kostnadskalkylerna och anser att en alternativ placering innebär att projektet blir svårgenomförbart.

Landskapsstyrelsen har föreslagit en finansiering av golfbanans etapp II enligt samma principer som etapp I, nämligen ett landskapsbidrag motsvarande 50 % av investeringskostnaderna. Vid ärendets behandling i finansutskottet har det dock framkommit skäl som talar för en ytterligare beredning av frågan om hur stödet skall utformas, varför utskottet beslutat uppmana landskapsstyrelsen att i en ny budgetframställning framlägga förslag till finansieringsfrågans lösning. Utskottet förutsätter att kommande förslag till finansieringsstöd bör vara så förmånligt som möjligt.

Ledamoten Tuominen har reserverat sig mot betänkandets allmänna motivering och inlämnat skriftlig reservation.

Detaljmotivering.

UTGIFTER

26 Ht. 03. ALANDS LYCEUM

26.03.76 Grundförbättringar och ombyggnad (r).

I ordinarie årsstaten för år 1984 upptogs ett anslag om 500.000 mark och enligt de första kalkylerna skulle kostnaderna för ombyggnaden av lycéets bespisningskök inrymmas i anslaget.

I samband med det första tillägget till ordinarie årsstaten för år 1984 konstaterades dock att kostnaderna för den planerade om- och utbyggnaden skulle komma att uppgå till 860.000 mark och således vida överstiga vad som tidigare uppgivits och med anledning härav upptogs ytterligare 400.000 mark för ändamålet. I framställningen till det andra tillägget till årsstaten för år 1984 sägs att enligt nya beräkningar uppgår totalsumman nu preliminärt till 1.240.000 mark. Med anledning av den stora skillnaden mellan den ursprungliga kostnadskalkylen och den senaste beräkningen vill finansutskottet särskilt fästa landskapsstyrelsens uppmärksamhet på vikten av hållbarare kostnadskalkyler i budgeteringskedet.

27 Ht. 02. NÄRINGSLIVETS FRÄMJANDE

27.02.49 Produktionsstöd (r).

Produktionsstödsmedlen beviljas av landskapsstyrelsen på ansökan som i princip skall ha inkommit inom en viss ansökningstid, en gång årligen. I praktiken är det dock möjligt att inkomma med ansökningar även vid andra tider på året utan att landskapsstyrelsen särskilt annonserat härom.

Landskapsstyrelsen har ständig brist på medel för produktionsstöd och anslaget för år 1984 har visat sig vara otillräckligt. Med tanke på att efterfrågan på medel ökar mer än tillgången kommer situationen att förvärras i framtiden och finansutskottet anser därför att det nuvarande beviljningssystemet måste ses över så att fastare principer uppställs och därmed möjliggör en rättvisare prioritering av ansökningarna. Ett klagande av reglerna skulle också innebära att syftet med produktionsstödslagstiftningen bättre kunde iakttas.

25. TURISMEN

27.25.40 Turismens främjande (r). (- 790.000)

Finansutskottet hänvisar här till betänkandets allmänna motivering.

28 Ht 04. SKARGÅRDSTRAFIKEN

28.04.70 Anskaffning av fartyg och färjor (r).

Utskottet har tagit del av regeringens proposition vari ingår anhållan om tilläggsanslag till 1984 års statsförslag för tidigareläggande av vissa fartygsanskaffningar för att på så sätt underlätta de sysselsättningssvårigheter som för närvarande råder inom den finska varvsindustrin. De arbeten som skall påbörjas redan åren 1984-85 mot planerat åren 1986-88 gäller sådana fartyg vilka regeringen anser att oundgängligen måste anskaffas. Vidare nämns särskilt byggande av vissa isbrytare som skall ersätta

delvis föråldrat tonnage. Den fartygsbeställning som landskapsstyrelsen nu avser att tidigarelägga gäller likaledes ett fartyg vars anskaffning innebär att en ibrukvarande föråldrad färja ersätts. Samtidigt skulle den nya färjan fungera som isgående reservfärja, vilket landskapet för närvarande helt saknar.

Utskottet har erfarit att kostnadsramarna för den planerade färjan om 20 miljoner mark kommer att hålla och har därför beslutat godkänna förevarande anslag men förutsätter samtidigt att lands-tinget informeras om kalkylerna inte skulle visa sig hålla.

Med hänvisning till det anförda får utskottet vördsamt föreslå

att Landstinget antar landskapsstyrelsens förslag till andra tillägg till ordinarie årsstaten för landskapet Åland under år 1984 med följande ändringar och bemyndigar landskapsstyrelsen att uppta för budgetens genomförande erforderliga lån.

INKOMSTER

Avdelning 14.

	<u>Landskapssty-</u> <u>relsens förslag</u>	<u>Finansutskot-</u> <u>tets förslag</u>
<u>14. FINANSIERINGSINKOMSTER</u>	<u>10.561.000</u>	<u>9.771.000</u>
01. AVRÄKNINGS- OCH FINANSIERINGSINKOMSTER	<u>10.561.000</u>	<u>9.771.000</u>
03. Förskott på statsanslag för skattefi- nansiell utjämning	10.561.000	9.771.000
Inkomsternas totalbelopp	10.689.400	9.899.400

UTGIFTER

Huvudtitel 27.

27. NÄRINGS-AVDELNINGENS FÖRVALTNINGSOMRÅDE	4.425.000	3.635.000
25. TURISMEN	<u>790.000</u>	-
40. Turismens främjande (r)	790.000	-
Utgifternas totalbelopp	10.689.400	9.899.400

Marie-

hamn den 28 september 1984.

På finansutskottets vägnar:

Roger Jansson
ordförande

Elisabeth Nauclé
sekreterare.

Närvarande vid ärendets avgörande behandling: ordf. Roger Jansson, v.ordf.
Olof Jansson, ledamöt. Lundberg, Sundblom och Tuominen.

R E S E R V A T I O N

Utarrenderande av mark åt Alands Golfklubb r.f.

Golfbanans placering

Finansutskottet konstaterade i sitt betänkande över förslaget till ordinarie årsstat för år 1984 (Fu nr 2/1983-84) beträffande den fortsatta utbyggnaden av golfbanan bl.a. "i samband med att en placering norr om Långängsbacken utreds bör miljömässiga och arkeologiska synpunkter beaktas liksom även lantmannaskolans förlust av mark".

M i l j ö m ä s s i g a s y n p u n k t e r

Både miljövårdsbyrån och skogsbruksbyrån har i sina utlåtanden förordat det nordliga alternativet. Ur snävt naturmiljösynpunkt kan synbarligen en placering norr om Långängsbacken förordas. Där- emot ur kulturmiljösynpunkt förefaller det nordliga alternativet oändamålsenligt. Enligt den 22 november 1979 godkända landskaps- skyddsplanen för Kastelholmsområdet var avsikten bl.a. att för- hindra spolierandet av skönhetsvärden och att förhindra att histo- riska sammanhang fördunklas. Delegationen för Kastelholms och Bomarsunds fornminnesområden har i sitt utlåtande över etapp 2 av golfbanan förordat en utbyggnad söder om Långängsbacken som motiv för detta anfört bl.a. "Detta alternativ möjliggör att ett av grundmotiven vid planeringen av slottets restaurering icke går förlorad".

A r k e o l o g i s k a s y n p u n k t e r

Lagutskottet säger i sitt utlåtande till finansutskottet att för- slaget till legoavtal "inte kan anses stå i direkt strid med bestäm- melserna i landskapslagen om fornminnen". Även sannolikheten att vid en utbyggnad norrut stöta på fasta fornminnen är uppenbar med alla de konsekvenser för själva byggandet detta medför.

Musei- byrån är starkt emot en nordlig utbyggnad och även Museiverket synes vilja anföra liknande synpunkter. Samtliga arkeologiska sak- kunnigutlåtanden går emot en placering norr om Långängsbacken.

L a n t m a n n a s k o l a n s m a r k b e h o v

Beträffande ersättningsmarken för lantmannaskolans förluster i sammanhanget meddelar landskapsstyrelsen dels att åkermarken skall kompenseras av 27 ha i Andersböle som skolan redan disponerat en tid, dels att betesmark kan erhållas i Bomarsund. Avtalet om betesmark har ingåtts muntligen per telefon. Även om landskapsstyrelsens majoritet anser att lantmannaskolan fullt ut kompensrats för sina förluster är skolans syn fortfarande en annan.

Med hänvisning till ovanstående anser jag att landskapsstyrelsens majoritet inte i tillräcklig utsträckning beaktat de villkor finansutskottet uppställt för en placering norr om Långängsbacken och därför bör en annan placering utan dröjsmål väljas.

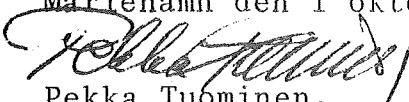
Anslaget

Jag förenar mig i utskottsmajoritetens syn om att lyfta ut anslaget för att ge landskapsstyrelsen möjlighet att pröva ärendet på nytt. En placering med samtliga banor söder om Långängsbacken kunde finansieras enligt följande modell:

1. Inköp av det 3,19 ha stora området Nääs 2:91 för en kostnad om 150.000 mark.
2. Bidrag till golfklubben för etapp II 25 % av 1.350.000 = 338.000.
3. Lån till golfklubben 25 % av 1.350.000 + 100 % av tilläggskostnaderna för det sydliga alternativet (670.000) = 338.000 + 670.000 = 1.008.000.

En placering söder om Långängsbacken medför större kostnader vilket enligt min mening bör bekostas med samhällsmedel. En fråga som ytterligare bör utredas är Ålands Golfklubb r.f.:s meddelande 10.7.1984 till landskapsstyrelsen enligt vilket golfklubbens styrelse "beslutat att inte åta sig ansvaret för en eventuell utbyggnad av golfbanan i sin helhet söder om Långängsbacken".

Mariehamn den 1 oktober 1984

Pekka Tuominen.

Till Finansutskottet

från lagutskottet.

Finansutskottet har den 24 september 1984 begärt lagutskottets yttrande över huruvida landskapsstyrelsens förslag till arrendeavtal med Alands golfklubb r.f. 29.8 1984 kan komma att stå i strid med bestämmelserna i landskapslagen om fornminnen (9/65) och i så fall i vilket avseende. Utskottet, som hört lantrådet Folke Woivalin, överdirektören Carl Jacob Gardberg vid museiverket samt marklaboratorn, fil.lic. Milton Nunez vid museibyran, får med anledning härav avge följande utlåtande.

Skyddet av fornminnen i landskapet Åland regleras huvudsakligen i två författningar, förordningen den 13 juli 1973 om fornminnesförvaltningen i landskapet Åland (48/73) samt landskapslagen den 25 mars 1965 om fornminnen (9/65).

Enligt 1973 års överenskommelseförordning ankommer på rikets myndigheter de administrativa uppgifter vilka föranleds av det legala skyddet för fasta forn lämningar. I detta avseende skall rikets myndigheter biträdas av landskapsstyrelsen. Museiverket äger rätt att verkställa inspektion av fasta forn lämningar på Åland och beivra överträdelse av skyddsföreskrifter. I förordningen ingår även särskilda bestämmelser om Kastelholms slott. Slottet med tillhörande jordområden förvaltas av landskapsstyrelsen. Enligt förordningens 3 § skall restaurering av slottet, utgrävning eller annan byggnadsåtgärd på slottet eller reservfängelsets områden, liksom anläggande av väg eller park inom slottets närmaste omgivning ske enligt plan som godkänts av museiverket. I den dispositionsplan för Kastelholms fornminnesområde (den s.k. dispositionsplan I) som landskapsstyrelsen godkänt den 24 maj 1979 omfattar slottets närområde den kulle på vilken slottet är beläget varjämte vissa parkområden finns beaktade söder om slottet.

Enligt 1 § i landskapslagen om fornminnen är fasta forn lämningar fredade. Utan tillstånd får sådana forn lämningar inte utgrävas, överhöljas, ändras, skadas, borttagas eller på annat sätt rubbas. I lagens 2 § ingår närmare definitioner av vad som avses med fasta forn lämningar. Hit hör bland annat jord- och stenhögar, rösen, stenringar och andra stenläggningar och stensättningar som fordom uppförts av människor (1 punkten) och bostadslämningar samt bo- och arbetsplatser från forna tider ävensom bildningar,

vilka uppkommit genom användning av dylika bostäder eller platser (5 punkten).

Av dessa bestämmelser framgår att kända fornlämningar inom det nu aktuella området är skyddade. Redan vid planeringen av den ifrågavarande golfbanan och vid utarrenderingen av den nödvändiga marken härför, måste sålunda hänsyn tas till sådana fornlämningar. I det utkast till legoavtal som företetts landstinget undantas de kända fasta fornlämningar "som finnes" inom området, dock utan att dessa närmare preciseras i någon bilaga eller karta.

Vad sedan gäller ännu inte kända fornlämningar (sådana som "kan upptäckas inom området") aktualiseras i främsta rummet fornminneslagens 13-15 §§. Enligt 13 § skall vid planering av byggande av allmän väg, kanal eller flygfält, reglering av vattendrag eller annat dylikt allmänt arbetsföretag eller planläggning utredning i god tid införskaffas om huruvida en fast fornlämning kan komma att beröras av företaget eller planläggningen. Är så fallet skall anmälan ofördröjligen göras till landskapsstyrelsen och en rådplägning verkställas. Vid denna skall jordägaren och museiverket höras. Uppnås inte enighet vid rådplägningen har endast landskapsstyrelsen rätt att underställa ärendet statsrådet för avgörande.

Enligt utskottets uppfattning kan det nu aktuella golfbanebygget knappast till sin omfattning anses motsvara byggande av allmän väg, kanal, flygfält eller annat dylikt allmänt arbetsföretag. De i lagtexten anförda exemplen på arbetsföretag synes till sin omfattning vara större och mera genomgripande samt mera definitiva vad gäller omvandling av de berörda områdenas karaktär. Av denna orsak synes den i 13 § avsedda rådplägningen före projektet igångsätts inte vara nödvändig i förevarande fall. Från museiverkets sida har visserligen anförts att 13 § borde vara tillämplig i fråga om golfbanebygget, varvid verket skall höras vid en eventuell rådplägning, men de av verket anförda motsvarande fallen i riket (s.k. områdesbyggande, utbyggnad av kyrkogårdar, anläggande av kraftledningar) förefaller dock ha en mera definitiv karaktär.

Är arbetsföretaget inte av sådan karaktär som avses i 13 § landskapslagen om fornminnen, kommer lagens 14 och 15 §§ till tillämpning. Påträffas vid arbete av något slag fornlämning som tidigare

inte varit känd skall arbetet omedelbart avbrytas och ärendet bringas till landskapsstyrelsens kännedom. Berör förverkligandet av företaget en fast fornlämning så att särskilda undersökningar blir nödvändiga eller åtgärder måste vidtas för dess bevarande, bör företagaren ersätta kostnaderna för dessa åtgärder om det inte med beaktande av omständigheterna anses oskäligt. Här avsedd undersökning och åtgärd skall enligt lagens 23 § företagas skyndsamt.

Den så kallade fosfatkartering över det planerade golfbaneområdet som landskapsstyrelsen låtit utföra visar på spår av mänsklig bosättning även inom det område som nu föreslås för den planerade andra etappen av golfbanan. Karaktären av dessa lämningar kan slutligt konstateras endast genom närmare undersökningar men förekomsten av åtminstone vissa fasta fornlämningar i det avseende 2 § fornminneslagen avser, kan med säkerhet inte uteslutas. Om arbetena på den andra etappen av golfbanebygget (vars ~~exakta~~ utplacering i terrängen utskottet dock inte haft kännedom om) inleds utan att utgrävningar företagits på förhand, är det sannolikt att arbetena enligt bestämmelserna i 14 och 15 §§ fornminneslagen måste avbrytas och närmare undersökningar utföras.

I det föreliggande avtalsförslaget har från legoobjektet undantagits "de fasta fornlämningar som finnes eller kan upptäckas inom området enligt landskapslagen om fornminnen AFS 9/65 2 §". Vidare sägs att "banans slutliga planering och anläggning kan ske i samråd med museibyrån beaktande de antikvariska och historiska aspekterna på området". Förslaget innebär att legotagaren inte har fullständig kännedom om områdets karaktär och de omständigheter som kan påverka den kommande exploateringen. Om arbetena inleds, finns det uppenbara möjligheter att de måste avbrytas för arkeologiska utgrävningar och att dessa ev. måste utföras på legotagarens bekostnad. Enligt utskottets åsikt bör ett avtal av föreliggande slag vara utformat så att det ger avtalsparterna tillräcklig konkret information om legoobjektets karaktär och omfattning. På så sätt undviks i möjligaste mån eventuella kommande tvister om avtalets tolkning och fullföljande. Enligt utskottets åsikt vore det skäligt att landskapsstyrelsen såväl i sin egenskap av legogivare som av ansvarig myndighet för fornminnesfrågor i landskapet skall kunna ge den andra avtalsparten tillräcklig information om på området förefintliga fornminnen.

Landskapsstyrelsen har den 22 november 1979 godkänt en landskapsskyddsplan för Kastelholmsområdet. Avsikten med planen är att den skall

definiera ett i 4 och 5 §§ fornminneslagen avsett skyddsområde runt slottet och dess omgivning. Landskapsstyrelsen har vidtagit förberedande åtgärder för att skyddsområdets gränser skall fastställas genom beslut av länsstyrelsen. Dessa förberedelser pågår alltjämt och beslut att föra planen till fastställelse har därför ännu inte fattats.

Planens målsättning är att förhindra att skönhetsvärden spolieras och att historiska sammanhang, så som de kommer till synes i slottets relation till landskapet, inte blir fördunklade. Det område som föreslås utarrenderat för golfbanans andra etapp ingår i det i planen intagna skyddsområdet (Zon I). Inom denna zon bör enligt planen landskapsstyrelsens godkännande inhämtas för bl.a. byggnadsåtgärder.

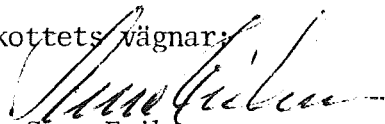
Har länsstyrelsen fastställt skyddsområdets gränser anses detta område höra till den egentliga fasta fornlämningen enligt 4 § landskapslagen om fornminnen. Åtgärder för att i vissa fall rubba fornlämningar förutsätter enligt 11 § samma lag landskapsstyrelsens tillstånd, varvid först museiverket skall höras. Står landskapsstyrelsens beslut i strid med utlåtandet, skall beslutet underställas undervisningsministeriet.

Intill dess skyddsområdets gränser fastställts torde sålunda fornminneslagens bestämmelser rörande fasta fornlämningar inte formellt tillämpas på hela det nu ifrågavarande området utan blott på de egentliga fornlämningar som redan är kända eller senare kommer att upptäckas.

Med hänvisning till det anförda får utskottet framhålla att förslaget till legoavtal av den 29 augusti 1984 inte enligt dess uppfattning kan anses stå i direkt strid med bestämmelserna i landskapslagen om fornminnen.

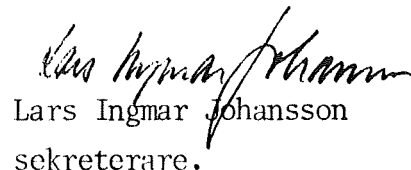
Mariehamn den 27 september 1984.

På lagutskottets vägnar:

Sune Eriksson

ordförande

Lars Ingmar Johansson
sekreterare.